

Rättsavdelningen
Jesper Dahl
jesper.dahl@socialstyrelsen.se

Regeringskansliet
Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Socialstyrelsens yttrande över betänkandet Digital teknik på lika villkor – En reglering för socialtjänsten och verksamhet enligt LSS (SOU 2025:39)

Socialdepartementets dnr: S2025/00778

Socialstyrelsen är positiv till utredningens förslag, som syftar till att fler personer ska kunna ta del av insatser med stöd av digital teknik och att personer med nedsatt beslutsförmåga ska erbjudas insatser med digital teknik på lika villkor som andra personer.

Socialstyrelsens ställningstagande

Socialstyrelsen tillstyrker utredningens förslag och lämnar följande synpunkter.

Socialstyrelsens yttrande

10.5 Den som ska bedöma om en person har nedsatt beslutsförmåga behöver ha tillräcklig kompetens

Socialstyrelsen delar utredningens bedömning att vid en ansökan om insats med digital teknik enligt SoL bör den som handlägger ärendet göra bedömningen och, när bedömningen görs i samband med verkställighet av en insats, bör den personal som arbetar nära den enskilde göra bedömningen. Socialstyrelsen delar även bedömningen att det inte går att fastställa förmågan att samtycka till personuppgiftsbehandling enbart genom en medicinsk diagnos. Med det sagt anser Socialstyrelsen att det ändå är av stor vikt att det finns en medicinsk bedömning av den enskildes funktionstillstånd som visar hur den enskildes sjukdom, skada eller funktionsnedsättning generellt påverkar den enskildes kognitiva förmåga och förmågan att kommunicera. Den medicinska bedömningen bör göras av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal. Handläggare och personal kan inte förutsättas ha denna kunskap utan är redan idag beroende av att ha medicinska bedömningar som underlag vid utredning av behov av insatser liksom vid utförande av insatser. Vikten av att det är legitimerad personal grundar sig på att det behövs kunskap kring hur kognitiva sjukdomar, skador och funktionsnedsättningar påverkar den kognitiva förmågan att hantera och förstå abstrakt teknik. Det behövs även kunskaper kring hur man

kommunicerar med personer med nedsatt beslutsförmåga eftersom bemötandet är avgörande för att nå fram med informationen. Risken är annars att den enskilde inte förstår vad den ska ta ställning till. Även bedömningen av om tillståndet är varaktigt är något som bör ligga på hälso- och sjukvården att avgöra. Med den medicinska bedömningen som grund kan sedan handläggare och personal utifrån sin kompetens och kännedom om personen och det sammanhang personen befinner sig i göra en bedömning av om tekniken kan ges utan samtycke till behandling av personuppgifter. En sådan bedömning ska förstås göras först efter att alla möjligheter att försöka förklara den digitala tekniken för den enskilde och att få dennes informerade samtycke uttömts.

Sammanfattningsvis anser Socialstyrelsen att om det finns en bedömning av den enskildes funktionstillstånd gjord av legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal bör denna bedömning ligga till grund för den senare bedömningen av den enskildes förmåga att lämna sitt samtycke till personuppgiftsbehandlingen. För att undvika den farhåga utredningen lyfter, nämligen att efterföljande förändringar i beslutsförmågan inte beaktas i tillräcklig utsträckning, bör uppföljning av insatsen ske fortlöpande och i samråd mellan verksamhetens personal och den legitimerade personalen. Socialstyrelsen kan genom allmänna råd rekommendera hur bedömningen av den enskildes förmåga att lämna sitt samtycke till personuppgiftsbehandlingen bör göras och vilket underlag som bör ligga till grund för bedömningen. Däremot saknar Socialstyrelsen bemyndigande i SoLPUL för att meddela bindande föreskrifter.

10.9 Bedömningen av den enskildes beslutsförmåga och inställning behöver följas upp

Behovet av uppföljning av en insats blir än större när den enskilde själv inte på ett lätt sätt kan meddela sin inställning och uppfattning om insatsen och användningen av den digitala tekniken. Förslaget att kunna ge digital teknik till personer med nedsatt beslutsförmåga som innebär monitorering, sensorering eller positionering utan samtycke kan medföra att betydande intrång i den enskildes personliga integritet kommer att ske. Sådan personuppgiftsbehandling kräver idag ett integritetshöjande samtycke enligt dataskyddsförordningen och även ett samtycke för att inte strida mot 2 kap. 6 § RF. Utredningens förslag att genom en bestämmelse i SoLPUL undanta personer med nedsatt beslutsförmåga från kravet på samtycke är ett betydande avsteg från gällande rätt. Det är dock vad som krävs för att dessa personer ska kunna få tillgång till denna teknik och Socialstyrelsen ställer sig därför bakom förslaget. Användandet av tekniken behöver dock vara så lite ingripande och så rättssäkert som möjligt. Såväl den enskildes funktionsförmågor som inställning kan förändras över tid och en bedömning att den enskilde saknar förmåga att samtycka till den digitala tekniken behöver därför följas upp, både regelbundet och vid förändrade förhållanden. Socialstyrelsen gör bedömningen att nuvarande reglering med

krav på uppföljning av insatser inte är tillräckligt detaljerad för att säkra att tillräcklig uppföljning sker när det gäller den enskildes beslutsförmåga i relation till användningen av integritetskänslig digital teknik. Så som utredningen konstaterar finns det idag brister i kommunernas uppföljning av insatser. Det bör därför införas en särskild bestämmelse i SoLPUL om uppföljning av den enskildes inställning och förmåga att samtycka till personuppgiftsbehandling. Socialstyrelsen kan då meddela allmänna råd om hur uppföljningen närmare kan gå till. Däremot saknar Socialstyrelsen bemyndigande att meddela bindande föreskrifter till en sådan bestämmelse i SoLPUL.

Beslut om detta yttrande har fattats av avdelningschefen Pär Ödman. I den slutliga handläggningen har enhetschefen Mariana Näslund Blixt deltagit. Juristen Jesper Dahl har varit föredragande.

SOCIALSTYRELSEN

Pär Ödman

Jesper Dahl